

CAROL AL IV-LEA

Gabriela GEORGESCU

The paper discussed about the Czech king, Carol IV, one of the symbols of Czech People.

Key words: Carol IV, Czech crown, imagery, symbol

În contextul globalizării se conturează tot mai mult o criză a identității naționale. Încercarea de a desfința granițele dintre state s-a transformat, în ochii multora, într-o încercare de a estompa spiritul și specificul unui popor. De aici și eforturile de a răspunde dificilelor întrebări: cine suntem și prin ce ne definim? În acest scop, nu demult, fiecare popor european a fost îndemnat să-și aleagă o personalitate simbolică. Românii l-au ales pe Ștefan cel Mare; cehii s-au îndreptat și ei spre Evul Mediu târziu alegându-l pe Carol al IV-lea, rege al Țărilor Coroanei Cehe și împărat al Sfântului Imperiu Romano-German.

Nașterea unui simbol este ca nașterea unei stele – un process complicat și îndelungat la care participă tot universul. Totul începe cu nașterea unei persoane la locul și în momentul potrivit. Să urmărim poveste vieții celui care este cunoscut lumii întregi sub numele de Carol al IV-lea.

La 14 mai 1316, la Praga, Eliška Přemyslovna îl năștea pe singurul fiu al regelui Jan de Luxemburg, care primește, la botez, numele Václav. Micuțul vine pe lume într-o perioadă destul de dificilă: în Evul Mediu timpuriu, în Regatul ceh domniseră prinți și regi din dinastia Přemysl. La moartea ultimului urmaș pe linie masculină, tronul i-a revenit, prin căsătoria cu Eliška Přemyslovna, lui Jan Lucemburský. Noul rege era însă interesat mai mult de viața cavalerescă și de turniruri decât de domnie și de administrație, motiv pentru care nu era foarte iubit de oamenii de rând și nici măcar de nobilime.

Astfel, la nașterea lui Václav, regele s-a temut să nu fie detronat timpuriu și l-a închis pe prințul moștenitor, împreună cu mama și cu surorile lui în castelul de la Loket, de unde îl va muta ulterior în castelul de la Křivokláty.

În familia de Luxemburg exista obiceiul de a-și educa fiii și fiicele în Franța, astfel că, la vârsta de șapte ani, Václav părăsește singurătatea castelului și ajunge la Paris, la curtea unchiului său, Carol. Aici, Václav va prelua numele unchiului său. „Curtea regelui Franței era, pe vremea aceea, un model pentru întreaga Europă: ce nu

era la Paris nu era nicăieri; ceea ce avea Parisul, voiau să aibă cu toții”¹. Parisul îi oferă noi perspective, prezentându-i o lume până atunci necunoscută: ia lecții de scrimă, de teologie, studiază istorie, geografie și limbi străine: franceză, germană, italiană și latină. Tot aici se va căsători cu prințesa de aceeași vârstă, Markéta de Valois, căreia i se mai spunea, datorită frumosului său păr blond, Blanche, și căreia cehii îi vor spune Blanká. La cincisprezece ani este trimis la reședința familiei, în Luxemburg și apoi în Italia pentru a administra teritoriile familiei ca locțiitor al tatălui său. În Italia participă pentru prima oară la o bătălie – este vorba despre lupta de la San Felice. Tot în Italia face cunoștință cu monumentele Renașterii, cu frumusețea orașelor, cu arta și cultura italiană.

Între timp, mama sa moare, iar situația țărilor cehe devine din ce în ce mai tristă: averea familiei regale fusese vândută sau dată drept gaj, secretarii lucrau prost sau deloc iar țara era permanent prădată de hoarde de tâlhari. În aceste condiții, tatăl își cheamă fiul să restabilească ordinea și îi va acorda titlul de duce de Moravia. Pe atunci, Praga era deja cunoscută ca unul dintre cele mai frumoase orașe ale Europei și reușește să-l impresioneze și pe tânărul prinț. Anul 1333 marchează venirea lui Carol la Praga unde începe să scrie istoria cu cerneala faptelor sale. Tatăl îi lasă în grijă partea administrativă, de care se va ocupa temeinic: începe construcția palatului regal și reconstrucția catedralei Sf. Vít – locul încoronării regilor cehi. Pentru construcția catedralei îl cheamă pe arhitectul Mathieu din Arras care va începe construcția. În catedrală, Carol pune să se construiască o capelă în cinstea sfântului Václav – sfântul protector al cehilor, pe care o împodobește cu aur și pietre semiprețioase. După moartea lui Mathieu din Arras, construcția a fost preluată de extraordinarul sculptor Pierre Parleur.

În 1346, consiliul Sfântului Imperiu Romano-German îl alege pe Carol rege al imperiului. În același an are loc bătălia de la Crécy, din nordul Franței. În confruntarea anglo-franceză, alături de Filip al IV-lea, regele Franței, vor lupta și Jan de Luxemburg împreună cu fiul său și cinci sute de cavaleri cehi. Balanța va înclina în favoarea englezilor, iar francezii sunt obligați să se retragă. Regele țărilor cehe refuză însă să se retragă, decizia fiindu-i fatală. Jan de Luxemburg va muri, iar locul său pe tron va fi luat de prințul moștenitor, Carol, încoronat sub numele de Carol I.

Încoronarea lui Carol reprezintă începutul unei perioade de prosperitate pe toate planurile pentru țările cehe. În calitate de conducător al Sfântului Imperiu stabilește capitala acestuia la Praga, al cărei rol economico-politic sporește. În ceea ce privește politica externă, va alipi țărilor cehe Brandenburgul și alte câteva teritorii germane până la Nurenberg, Luzacia Superioară și Inferioară și Silezia. Dacă diplomația l-a ajutat să-și creeze o imagine bună în ochii vecinilor, măsurile luate pe plan intern și calitățile sale de bun administrator îl vor face popular și printre nobilii și oamenii de rând cehi.

Va continua să se ocupe de amenajarea Pragăi, care trebuia să corespundă noului său statut de capitală imperială. Mărește orașul adăugându-i *Nové město* (Orașul

¹ Alena Ježková, *Karel IV*, Praga, 2005, p. 8.

nou), pe care îl proiectează el însuși și în centrul căruia se afla *Dobytčí trh* (Piața de animale), chiar și astăzi cea mai mare piațetă din Europa centrală (500 de metri în lungime și 150 de metri în lățime). În 1348, Carol întemeiază universitatea Carolină, „pentru ca cetățenii noștri credincioși care tânjesc după roadele științei, să nu cerșească pomană de la străini, ci să găsească masa regatului pregătită de oaspeți”¹. Universitatea din Praga a fost prima universitate din Europa centrală și estică și a avut încă de la întemeiere, patru facultăți: facultatea de arte sau de filosofie, facultatea de drept, de medicină și de teologie.

În 1355, la 5 aprilie, Carol este uns împărat al Sfântului Imperiu Romano-German, împlinind astfel visul regilor cehi. Este încoronat în catedrala Sf. Petru din Praga sub numele de Carol al IV-lea (deoarece era al patrulea împărat al imperiului Romano-German care purta acest nume), titulatura sa oficială fiind: *Karolus Quartus divina favente clemencia Romanorum imperator semper augustus et Boemie rex*².

În 1356 emite *Bula de aur*, o serie de legi care se vor aplica pe teritoriul țărilor coroanei cehe dar și în imperiu. Printre altele, Bula de aur introducea principiul elector prin care regele țărilor cehe era ales. Până atunci, în Țările Coroanei cehe, tronul se moștenește ereditar.

În 1357 începe construcția Podului Carol, numit inițial *Pražský most* (Podul praghez) sau *Kamenný most* (Podul de piatră). Podul reprezintă una dintre cele mai importante atracții turistice, măsurând 500 de metri în lungime și 10 în lățime. Statuile care îl străjuiesc de-o parte și de cealaltă nu sunt medievale, ci baroce, datând din secolul al XIX-lea. Înainte de construirea sa, Vltava era trecută cu ajutorul unui pod construit în secolul al XII-lea la porunca reginei Judita, soția lui Vladislav I. În timpul lui Carol, acesta se afla într-o stare foarte proastă, ulterior fiind aproape complet distrus de inundația din 1342. Construirea unui alt pod era astfel aproape obligatorie. Carol ia toate măsurile de siguranță pentru construirea unui pod durabil: se consultă cu arhitecți privind materialele de construcție (se spune că în mortar s-ar fi pus ouă pentru a lega mai bine compoziția³) și cu astrologi în privința alegerii momentului perfect pentru începerea construcției. Anul, luna, ziua și ora au fost alese cu grijă: piatra de temelie este așezată de Carol însuși în 1357, pe 9 iulie, la ora 5:31. Aranjate în această ordine, cifrele (135797531) formau un pod simbolic, menit să asigure rezistența lui în timp; coincidență sau nu, podul stă în picioare și astăzi.

În 1370, suferind de artroză, Carol descoperă izvoarele tămăduitoare din vestul țărilor cehe și întemeiază acolo orașelul balnear care astăzi îi poartă numele: *Karlovy Vary* (Băile lui Carol).

Carol al IV-lea nu a fost doar un conducător desăvârșit, ci și un înțelept cărturar: vorbea și scria în franceză, germană, cehă, italiană și latină, sprijinind studierea limbilor străine și de către copiii săi, deoarece astfel „multe vor înțelege și de mulți vor fi

¹ *Op.cit.*, p.20.

² *Idem*, p.22.

³ Břetislav Nikl, *Tajemné pověsti české*, XYZ, Praga, 2006, p. 102.

înțeleși”¹. Își va scrie biografia, *Vita Caroli (Život Karlův)*, pe care o presară cu diverse sfaturi referitoare la domnie și va ordona adunarea tuturor documentelor din arhive în vederea întocmirii unei cronici a țărilor cehe.

Carol a avut patru soții: pe Blanche de Valois, pe Anna Falcká, pe Anna Svíndická (cea care i-a dăruit și mult așteptatul moștenitor, pe Václav) și pe Alžbeta Pomořanská, nepoata regelui Poloniei.

În 1378, la Praga, mult iubitul rege se stinge din viață. Legenda spune că în momentul morții sale, clopotele tuturor catedralelor au început să bată de la sine, atât de strânsă era legătura lui Carol cu Praga. Trupul său neînsuflețit a fost expus în sala cea mare a Palatului regal timp de unsprezece zile. A douăsprezecea zi a avut loc marșul funebru; convoiul care l-a însoțit pe rege pe ultimul său drum, spre catedrala Sf. Vít, unde a fost înmormântat, a fost format din nu mai puțin de 7000 de oameni din toate colțurile imperiului și aparținând tuturor categoriilor sociale. Discursul funerar a fost ținut de Vojtěch Raňkův din Jezov, care l-a numit pe Carol *Pater Patriae*.

Astfel omul moare, dar legenda sa abia începe să se înfiripe și nu s-a stins nici astăzi. Carol al IV-lea a devenit un simbol datorită realizărilor în plan economic și politic dar mai ales cultural dar și pentru că a împlinit visul tuturor regilor chei de până atunci obținând coroana Sfântului Imperiu. A crescut prestigiul și importanța economică și politică a Pragăi aducând arhitecți renumiți care au realizat adevărate opere de artă pe străzile noii capitale a imperiului. Înființarea Universității a avut o însemnătate deosebită: limba cheă pătrunde astfel în toate domeniile limbii literare: în textele teologice, în cancelariile nobiliare, în administrație, devenind limbă oficială; textele și implicit viața culturală devenea astfel mult mai accesibilă oamenilor de rând. De altfel, datorită grijii pe care a avut-o față de promovarea culturii și a artelor, precum și contribuțiilor sale din domeniul arhitecturii, domnia sa este considerată drept începutul Renașterii pe teritoriul de astăzi al Cehiei, Renaștere întreruptă ulterior de războaiele husite. Universitatea ajută de asemenea la îmbunătățirea relațiilor diplomatice cu celelalte membre ale imperiului deoarece mulți nobili din Germania, Polonia, Austria, Ungaria și din Sud-Estul Europei studiază la Praga. Astfel, curtea lui Carol al IV-lea devine un model pentru întreaga Europă determinându-l pe poetul Petrarca să scrie despre atmosfera de acolo: „Mărturisesc că nu am găsit nicăieri maniere mai puțin barbare și umaniste decât la curtea împăratului și printre oamenii minunați din jurul său... Sunt oameni cu adevărat eminenți și cultivați, cu maniere atât de delicate și de plăcute de parcă s-ar fi născut în Atica”².

La creșterea renumelui său au contribuit și legendele create în jurul momentelor cheie din domnia sa, referitoare la întemeierea orașului nou sau a podului peste Vltava; nu este de neglijat nici faptul că se trăgea pe linie maternă din dinastia Přemysl, ca și Václav I, regele sanctificat, sfântul protector al țărilor cehe; totodată ajunge la domnie

¹ Ježková, *op.cit.*, p.24.

² František Kavka, *La Tchécoslovaquie – Histoire lointaine et récente*, Orbis, Praga, 1960, p.42.

după Jan de Luxemburg care nu s-a ocupat defel de bunăstarea regatului și care era complet lipsit de popularitate, cu atât mai mult cu cât își exilase fiul departe – semn că se temea de el, deci semn de slăbiciune, iar oamenii tind să fie întotdeauna de partea celui asuprit, cu atât mai mult cu cât acesta este un copil.

Trebuie să ne referim de asemenea la un aspect al psihologiei de masă: când spunem Cehia, ne apare automat în minte imaginea Pragăi. Praga este mândria cehilor iar Carol al IV-lea a făcut pentru Praga mai mult decât oricare alt conducător.

Luând toate acestea în considerație, nu este de mirare că amintirea lui Carol al IV-lea a fost cinstită chiar și în perioada comunistă: în 1978, la aniversarea a 600 de ani de la moartea regelui, Banca națională a Republicii Cehoslovace a emis o serie de monezi de colecția cu chipul și stema regelui, a reginei și a părinților lui Carol. Amintirea sa este trează și astăzi, nu demult poporul său conferindu-i un nou titlu, acela de cel mai mare ceh.

Bibliografie:

Ježková, Alena, *Karel IV*, Praga, 2005

Kavka, František, *La Tchécoslovaquie – Histoire lointaine et récente*, Orbis, Praga, 1960

Níkl, Břetislav, *Tajemné pověsti české*, XYZ, Praga, 2006